

**Wyrok z dnia 5 października 1995 r.
III ARN 39/95**

Art. 69 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (tekst jednolity: Dz. U. z 1991 r., Nr 30, poz. 127 ze zm.) ma także zastosowanie do nieruchomości wywłaszczonych na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 września 1934 r. - Prawo o postępowaniu wywłaszczeniowym (Dz. U. Nr 86, poz. 776 ze zm.).

Przewodniczący SSN: Walery Masewicz, Sędziowie SN: Adam Józefowicz, Jerzy Kwaśniewski, Walerian Sanetra, Andrzej Wróbel (sprawozdawca),

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Waldemara Grudzieckiego, po rozpoznaniu w dniu 5 października 1995 r. sprawy ze skargi Anny F. na decyzję Wojewody T. z dnia 15 marca 1994 r., [...] w przedmiocie zwrotu wywłaszczonej nieruchomości, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodek Zamiejscowy w Rzeszowie z dnia 13 stycznia 1995 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu-Ośrodkowi Zamiejscowemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Decyzją z dnia 8 lutego 1994 r. [...] Kierownik Urzędu Rejonowego w T. odmówił Annie F. zwrotu nieruchomości położonej w N.D., oznaczonej numerami parcel gruntowych : 3113/2, 3114/2 i 3115/2, wywłaszczonej orzeczeniem [...] z dnia 5 stycznia 1939 r. z uzasadnieniem, że art. 69 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (jednolity tekst: Dz. U. z 1991 r., Nr 30, poz. 127 ze zm.) nie ma zastosowania do wywłaszczeń na podstawie przepisów z okresu przed 1958 r. Wojewoda T. decyzją z dnia 15 marca 1994 r. [...] utrzymał w mocy decyzję organu I instancji i dzieląc zawarty w jej uzasadnieniu pogląd prawny stwierdził, że powyższy przepis ustawy ma zastosowanie do wywłaszczeń dokonanych na podstawie ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (jednolity tekst: Dz. U. z 1974 r., Nr 10, poz. 64 ze zm.) oraz nieruchomości nabytych w trybie art. 6 tej ustawy, jak też przepisów wymienionych w art. 69 ust. 4 ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości. Wyrokiem z dnia 13 stycznia 1995 r. [...] Naczelny Sąd Administracyjny-Ośrodek Zamiejscowy w Rzeszowie skargę Anny F. na powyższą decyzję Wojewody oddalił. W ocenie Sądu przepisu art. 69 ust. 4 ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości nie można interpretować rozszerzająco, a skoro w tym przepisie nie zostało wymienione rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 września 1934 r. - Prawo o postępowaniu wywłaszczeniowym (Dz. U. Nr 86, poz. 776 ze zm.), w oparciu o które wywłaszczono przedmiotową nieruchomość, to nieruchomość wywłaszczona na podstawie jego przepisów nie może być zwrócona w trybie określonym w art. 69 tej ustawy.

Powyższy wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego zaskarżył Minister Sprawiedliwości w drodze rewizji nadzwyczajnej, w której zarzucając temu wyrokowi rażące naruszenie art. 207 § 5 k.p.a. oraz art. 69 ust. 1 ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz decyzji Wojewody T., a także utrzymanie nią w mocy decyzji Kierownika Urzędu Rejonowego w T. bądź o uchylenie tego wyroku i o przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania. W ocenie Ministra Sprawiedliwości z zestawienia treści ust. 1 i 4 art. 69 tej ustawy wynika w sposób wyraźny, że dyspozycją tych przepisów objęte zostały wszystkie nieruchomości wywłaszczone (niezależnie od okresu ich wywłaszczenia) oraz nieruchomości przejęte na rzecz Skarbu Państwa na podstawie enumeratywnie wymienionych, innych niż wywłaszczeniowe, przepisów prawa. Skoro zatem w sprawie jest bezsporne, że nieruchomość skarżącej została wywłaszczona, a nie przejęta na rzecz Skarbu Państwa w inny sposób, to żądanie jej zwrotu powinno zostać ocenione w oparciu o przesłanki określone w art. 69 ust. 1 ustawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rewizja nadzwyczajna jest uzasadniona. Nie ulega bowiem wątpliwości, że przedmiotem zwrotu w trybie określonym w art. 69 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (jednolity tekst: Dz.U. z 1991 r., Nr 30, poz. 127 ze zm.) są dwie kategorie nieruchomości: nieruchomości wywłaszczone (ust. 1) oraz nieruchomości przejęte na rzecz Skarbu Państwa na podstawie przepisów wymienionych w ust. 4 tego przepisu. Skoro przepis art. 69 ust. 1 ustawy nie zastrzega wyraźnie, że instytucja zwrotu odnosi się do nieruchomości wywłaszczonych w trybie i na zasadach przewidzianych w określonej z nazwy ustawie, to należy przyjąć, że obowiązek zwrotu dotyczy wszystkich nieruchomości wywłaszczonych, niezależnie od czasu ich wywłaszczenia. Ocena, czy dana nieruchomość została wywłaszczona w rozumieniu art. 69 ust. 1 ustawy, powinna być dokonywana w świetle wskazanych jako podstawa decyzji wywłaszczeniowej przepisów obowiązujących w dacie wywłaszczenia, przy czym, zgodnie z jednolitym stanowiskiem doktryny prawa, chodzi tu o przepisy ustaw stricte "wywłaszczeniowych", a nie o przepisy regulujące przejście na rzecz Skarbu Państwa własności nieruchomości w innym trybie niż w ramach postępowania o wywłaszczenie nieruchomości. Stanowisko to jest zbieżne z poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym w uzasadnieniu uchwały z dnia 24 września 1992 r., III AZP 12/92, że konstrukcja art. 69 ustawy jednoznacznie wskazuje, iż ustawodawca rozróżnia wywłaszczenie nieruchomości od jej przejęcia na rzecz Skarbu Państwa. Podstawę do przeprowadzenia takiego rozróżnienia stwarza w ocenie Sądu Najwyższego treść art. 69 ust. 4 ustawy, który zezwala na stosowanie instytucji zwrotu nieruchomości wywłaszczonej także do nieruchomości przejętych na rzecz Skarbu Państwa w innym trybie. Gdyby bowiem ustawodawca uznawał, że pojęcie nieruchomości wywłaszczonej obejmuje także nieruchomości przejęte, to przepis ust. 4 art. 69 byłby zbędny. Ponadto ostatnio wymieniony przepis ustawy ma charakter wyjątkowy, co nie zezwala na jego interpretację rozszerzającą.

Z powyższego wynika, że zawarte w art. 69 ust. 1 ustawy pojęcie nieruchomości wywłaszczonej powinno być interpretowane ściśle w świetle przepisów obowiązujących w dacie wywłaszczenia, co biorąc pod uwagę zróżnicowane formy prawne

przymusowego przejęcia (przejścia) na rzecz Skarbu Państwa własności nieruchomości przewidziane w dotychczasowych uregulowaniach prawnych oznacza, że za nieruchomość wywłaszczoną w rozumieniu art. 69 należy uznać, z zastrzeżeniem przepisu ust. 4 art. 69, nieruchomość wywłaszczoną na podstawie ustaw regulujących kwestie prawne wywłaszczania gruntów, w tym w trybie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z mocą ustawy z dnia 24 września 1934 r. - Prawo o postępowaniu wywłaszczeniowym (Dz. U. Nr 86, poz. 776 ze zm.), dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych (Dz. U. z 1952 r., Nr 4, poz. 31), ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości czy rozdziału 6 ustawy z 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (jednolity tekst: Dz. U. z 1974 r., Nr 10, poz. 64 ze zm.)

Naczelny Sąd Administracyjny w lakonicznym uzasadnieniu kwestionowanego rewizją nadzwyczajną wyroku nie odnosi się do wynikającego z art. 69 ustawy zróżnicowania zakresu przedmiotowego obowiązku zwrotu. Sąd ten zaniechał niezbędnej dla prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy oceny, czy nieruchomość wywłaszczona na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo o postępowaniu wywłaszczeniowym podlega zwrotowi na rzecz jej poprzedniego właściciela lub jego następców prawnych w trybie powyższego przepisu ustawy, a zatem czy jest to nieruchomość wywłaszczona w rozumieniu ust. 1 tego przepisu. Wyrażony w uzasadnieniu wyroku pogląd prawny, że nieruchomość wywłaszczona na podstawie przepisów powyższego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo o postępowaniu wywłaszczeniowym nie podlega zwrotowi tylko z tego powodu, że rozporządzenie to nie zostało wymienione w art. 69 ust. 4 ustawy, jest oczywiście błędny, bowiem nie uwzględnia wskazanego wyżej odmiennego zakresu zastosowania i sensu przepisów ust. 1 i 4 art. 69 ustawy oraz rozpatruje treść ust. 4 w całkowitym oderwaniu od treści ust. 1 tego przepisu. Ponadto przedstawiony pogląd prawny prowadzi do wniosku, że w trybie art. 69 ust. 1 podlegałyby zwrotowi tylko nieruchomości przejęte na rzecz Skarbu Państwa na podstawie przepisów wymienionych w art. 69 ust. 4 ustawy, co powodowałoby w praktyce akceptowanie skutków rażąco sprzecznych z celem tego przepisu, w tym bezzasadne ograniczenie prawa strony żądania zwrotu nieruchomości wywłaszczonej.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 422 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====